

**Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ**

**Роль та місце правоохоронних органів
у розбудові демократичної правової держави**

**Матеріали
XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції**

26 березня 2020 року

Одеса
ОДУВС
2020

УДК 351.74
Р68

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демокра-
Р68 тичної правової держави: матеріали XII міжнар. наук.-практ.
інтернет-конф., м. Одеса, 26 березня 2020 р. Одеса: ОДУВС,
2020. 268 с.
УДК 351.74

*Андрієшин В. В.,
аспірант кафедри кримінального права та кримінології ОДУВС,
слідчий ГУНП в Одеській області*
*Науковий керівник: Меркулова В. О., д. ю. н., професор, Заслужений
юрист України, професор кафедри кримінального права та кримінології ОДУВС*

ЩОДО ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ФУНКЦІЙ ТА ПОВНОВАЖЕНЬ СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ, ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ

Зважаючи на змістовні сучасні дослідження сфери кримінальної відповідальності службових осіб, в тому числі надання визначення даному спеціальному суб'єкту, залишається ряд дискусійних питань щодо даної категорії, які актуалізуються у зв'язку з динамічним законодавчим процесом і потребою практики у розумінні та однаковості застосування норм права. В цьому контексті вважаємо за необхідне зупинитись на аналізі окремих аспектів функціональної складової визначення службової особи та запровадженні легального визначення службових повноважень.

Досліджуючи спеціальні ознаки службової особи в кримінальному праві України, слід зазначити, що вони відображені, у загальному визначенні службової особи, яке закріплене у ч. 3 ст. 18 КК України, у ч. 4 ст. 18 та у ч. 2 примітки до ст. 364 КК України щодо службових осіб іноземних держав, у ч. 1 примітки до ст. 364 КК України щодо злочинів публічно-правової сфери, передбачених статтями 364, 368, 368⁵, 369 КК України, у примітці до ст. 425 КК України щодо військових злочинів.

Основою при тлумаченні поняття «службова особа» є правильне розуміння сутності організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, а також, функцій, які виконуються представниками влади чи місцевого самоврядування.

Законодавство та судова практика пов'язує представників влади з працівниками органів, які наділені правом ставити вимоги та приймати рішення, які є обов'язковими для виконання юридичними і фізичними особами незалежно від їх відомчої належності чи підлеглості. Отже, представник влади, як суб'єкт управління, є уповноваженою особою на здійснення правозастосовних актів, в тому числі зобов'язуючого волевиявлення, які пов'язані з вибором предмета та мети дії, а також способів та засобів її реалізації, що завжди несе за собою юридичні наслідки для осіб, які не перебувають у підпорядкуванні у такого суб'єкта управління. Аналіз положень Конституції України та інших актів переважно адміністративного законодавства, дозволяє зробити висновок щодо того, що представницьке здійснення влади в Україні реалізується у двох формах – через органи державної влади та через органи місцевого самоврядування.

Щодо системи державних органів влади та їх службових осіб, то державна влада в Україні ділиться на законодавчу, виконавчу та судову. Законодавчу гілку влади представляє – Верховна Рада України, а її представниками є 450 народних депутатів. Судову владу реалізують судді та присяжні шляхом здійснення правосуддя у рамках відповідних судових процедур. Структура виконавчої влади в Україні є більш складною та розгалуженою. Державні органи виконавчої влади побудовані на основі ієрархічності, спеціалізації, територіальності та підпорядкованості. Дану гілку влади складають Кабінет міністрів України, як вищий орган виконавчої влади, центральні та місцеві органи виконавчої влади.

Місцеве самоврядування в Україні є правом, яке гарантовано державою, та реальною здатністю територіальних громад самостійно або через відповідні органи та службових осіб вирішувати питання місцевого значення. Представницьким виборним органом місцевого самоврядування є відповідна рада, яка складається з депутатів, наділяється правом представляти інтереси громади та приймати від її імені управлінські рішення. А службовими особами місцевого самоврядування є депутати місцевих рад, як представники інтересів громади, а також особи, які працюють в органах місцевого самоврядування та виконують організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські функції.

Діюче законодавство прямого роз'яснення змісту «організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій» не надає, що не можна назвати прогалиною, тому що закріпити в одному визна-

ченні такі об'ємні та динамічно мінливі поняття фактично неможливо. Практично-орієнтуючим вирішенням даного питання є узагальнення судової правозастосовної діяльності, яке знайшло своє втілення у постанові Пленуму Верховного Суду України від 7 листопада 1994 року № 12 «Про судову практику в справах про хабарництво» [1]. Так, організаційно-розпорядчі функції полягають у здійсненні керівництва галузю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників, розстановці та підборі кадрів, підтриманні дисципліни та застосуванні дисциплінарних заходів впливу у юридичних особах незалежно від форми власності. В свою чергу, адміністративно-господарські функції пов'язані із управлінням або розпорядженням майном, установленням порядку його обліку, зберігання, переробки, реалізації, забезпеченням контролю за цими операціями тощо.

Розглядаючи структуру функціональної складової діяльності службової особи, змістом якої є вищезазначені функції, як загальні напрямки такої діяльності, слід охарактеризувати суміжні з ними поняття – «компетенція» та «повноваження», які підлягають обов'язковому встановленню та аналізу в ході кримінального провадження при кримінально-правовій кваліфікації суспільно небезпечних діянь службових осіб.

Термін «компетенція» походить від латинського «competentia» – сукупність (ведення, здатність, приналежність до права) – це сукупність предметів відання, функцій, повноважень, прав та обов'язків особи [2, с. 210]. Даний термін є найбільш широким і включає у себе поняття функцій та повноваження. Під повноваженнями особи розуміють надані їй права (міра юридично можливої поведінки) [3, с. 214] та обов'язки (міра належної поведінки) [4, с. 99]. Відповідно до положень словника української мови «повноваженнями» є право, надане кому-небудь для здійснення чогось [5].

Отже, виконуючи певну функцію службова особа наділена конкретними повноваженнями, які розкривають дану функцію, як загальний напрям діяльності такої особи. Тому, слушно вважаємо позицію щодо того, що поняття «функції» є ширшим, ніж поняття «обов'язки» (яке ним охоплюється) [6, с. 28]. Повноваження особи можуть бути закріплені законодавчо, шляхом підзаконного нормативного регулювання, договірною процедурою, локальними актами, у посадових інструкціях, реєстраційно-статутних та інших документах. Дані повноваження підлягають обов'язковій фіксації у кримінально-процесуальних рішеннях суб'єктів кримінального провадження (повідомлення про підозру, обвинувальний акт, вирок тощо) в ході правозастосування.

Слід відмітити, що у Законі України «Про запобігання корупції» законодавець пов'язав визначення корупції з використанням особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей, але прямого легального визначення поняття службових повноважень не надається, що на наш погляд є прогалиною українського законодавства. Системний аналіз положень нормативно-правових актів, які регламентують повноваження окремих владних суб'єктів, таких, як наприклад, ст.ст. 85, 106, 116 Конституції України, ст.ст. 36,40 КПК України, ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію», ст. 8 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», розділ III Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та багатьох інших, дає підстави відносити до обсягу повноважень даних суб'єктів їх права та обов'язки. Права визначають міру можливої поведінки, а обов'язки, в свою чергу, визначають міру належної поведінки. Але і права, і обов'язки – визначають юридичні та фактичні можливості, які особа може реалізовувати в ході своєї службової діяльності.

Підставою для набуття та виконання службовою особою функціональної складової, незалежно від часових рамок їх виконання, є рішення уповноваженого органу влади, суб'єкта господарювання, їх службових осіб, суду або законодавче підґрунтя. Тобто, для реалізації своїх повноважень та виконання певних функцій службовою особою, її необхідно призначити на певну посаду та визначити коло її службових повноважень (межі функціональної складової), що, як правило, оформляється наказом, розпорядженням, дорученням, рішенням, протоколом тощо.

Таким чином, з метою подолання прогалин, з урахуванням необхідності повноти опису ознак складу злочину у поєднанні із стислістю та лаконічністю їх викладу, пропонуємо доповнити ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» наступним терміном: «службові повноваження – обсяг прав та обов'язків службової особи, якими вона наділяється, у зв'язку з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, а також організаційно-розпорядчих та/або адміністративно-господарських функцій в органах влади або у суб'єктів господарювання».

Література

1. Про судову практику в справах про хабарництво [Електронний ресурс]. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.10.1994 року № 12. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02>.
2. Популярна юридична енциклопедія / кол. авт.: В.К. Гіжевський, В.В. Гловченко, В.С. Ковальський (кер) та ін. – К.; Юрінком Інтер, 2002. 528 с.
3. Малько А.В. Теория государства и права: учебник / А.В. Малько. М.: Юристъ, 2001. 304 с.

4. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник / В.К. Колпаков. К.: Юрінком Інтер, 1999. 736 с.
5. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980. Т. 6. С. 684.
6. Андрушко П.П., Стрижевська А.А. Зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 Кримінального кодексу України): кримінально-правова характеристика // Вісник Верховного Суду України - 2005. № 2. 26-35 с.

Максимов С. М. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НПУ	181
Матієнко Т. В. КОНФЛІКТОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПРАВООХОРОНЦІВ ЯК ЧИННИК ЇХ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	183
Мудрецька Г. В. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СЛІДЧИМ СВОЇХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ НА ДОСУДОВОМУ СЛІДСТВІ.....	185
Поляков Є. В., Федоряєва К. О. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ОТРИМАНОЇ ВНАСЛІДОК КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.....	186
Проценко О. О. ВЕРИФІКАЦІЯ ІНФОРМАЦІЇ З ДЖЕРЕЛ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	189
Романюк М. М. ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	190
Русавський В. О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНО- ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМ.....	192
Сільницький І. В. ПОВНОВАЖЕННЯ СТОРОНИ ЗАХИСТУ ЩОДО ЗБИРАННЯ ТА ПОДАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	193
Славінська І. В. ПЕРЕВІРКА ВІДОМОСТЕЙ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В УМОВАХ ЧИННОГО КПК УКРАЇНИ.....	194
Стерненко Я. М. ХАРАКТЕРОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ, ЩО ВЧИНЮЮТЬ ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ З МЕТОЮ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ.....	196
Тарасенко В. Є. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДОДЕРЖАННЯ СТРОКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, В ЯКИХ ПРО ПІДОЗРУ НЕ ПОВІДОМЛЕНО.....	198
Теслюк І. О. ФУНКЦІЇ МЕТОДУ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО МОНІТОРИНГУ	199
Тимощук О. В. ВСТАНОВЛЕННЯ ОБ'ЄКТИВНОЇ ІСТИНИ В ПРОЦЕСІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	201
Форнальчук І. Л. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	202
Щирська В. С., Бондаренка О. І. ЕЛЕКТРОННЕ ДЕКЛАРУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	204
Щурат Т. Г. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОДЕРЖАННЯ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	206

СЕКЦІЯ 6. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, КРИМІНАЛЬНО- ВИКОНАВЧОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ

Албул С. В. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОМУ ВПЛИВУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ.....	208
Андрієшин В. В. ЩОДО ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ФУНКЦІЙ ТА ПОВНОВАЖЕНЬ СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ, ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ.....	211
Байдан О. В. ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	213